

Samhällsanalys
2025-08-26

Utvärdering av Mikrofonden Väst

Med fokus på åren 2022-2025

Datum: 2025-08-26

Dokumentnamn: Utvärdering av Mikrofonden Väst – Med fokus på åren 2022-2025

Diarienummer: MRU 2025-00005

Kontaktperson: Åsa Rydin Svenberg, samhällsanalys, regional utveckling

Telefon: 070-394 09 20

E-post: asa.rydin@vgregion.se

Sammanfattning

Mikrofondens Väst är en ekonomisk förening som erbjuder organisationer inom den sociala ekonomin hjälp med finansieringslösningar. Utvärderingen är tänkt att ge en bild av hur Mikrofondens arbetat med att driva och utveckla verksamheten och ska utgöra kompletterande underlag inför beslut om mer långsiktigt stöd från VGR. Utvärderingen har genomförts via intervjuer med tillförordnad verksamhetsledare, ledamöter i Mikrofondens styrelse, samarbetspartners berörda handläggare inom VGR samt VD:n för Mikrofondens Sverige. Övrigt material är diarieförda handlingar och tidigare genomförda utvärderingar.

Mikrofondens verksamhet är av stor betydelse för att ge företag/organisationer inom den sociala ekonomin ökade möjligheter att bli affärsmässiga och utvecklas i en innovativ riktning. Det som Mikrofondens erbjuder saknar motsvarighet och kompletterar därför andra insatser i det företagsstödande systemet. Dock är VGR:s stöd en förutsättning för att medel från övriga finansiärer ska kunna upparbetas. Vid tiden för utvärderingen var det fortfarande oklart vilken väg Mikrofondens Väst ska gå i fråga om registrering som finansiellt institut och även vilka anpassningar som behöver ske inom organisationen. Att få till en ökad regional spridning för Mikrofondens verksamhet är ett uttalat mål för 2025, men är likväl beroende av Mikrofondens kapacitet. Det är oklart om målet om geografisk spridning är möjligt att nå inom befintlig resursram. Intervjuerna ger en klart berikande bild av resultat och effekter, ofta i form av kunskapshöjning och vad det i förlängningen innebär för individen och företaget. Vidare konstaterar utvärderingen att det svårligen går att bedöma graden av måluppfyllelse av de mål som sattes inför 2025, då mycket fortfarande är oklart. Om dessa mer visionära inriktningsmål ska finnas med i kommande beslut om finansiering, skulle redovisningen med fördel kunna innehålla mer detaljerad beskrivning av måluppfyllelse/förflyttning.

Utvärderingen mynnar ut i nedanstående rekommendationer riktade till handläggare på VGR. Fortsatt stöd föreslås, men formerna för detta bör diskuteras innan beslut om ett mer långsiktigt åtagande.

- VGR behöver diskutera hur vi ställer oss till verksamhetens kapacitet och omfattning.
- För VGR är det angeläget att utreda hur vi ställer oss till scenariot att Mikrofondens Väst knyts organisatoriskt närmare Mikrofondens Sverige.
- Se över indikatorerna och diskutera vilka som mer tydligt visar på resultat av Mikrofondens arbete.
- VGR bör resonera kring hur vi tänker kring bedömningskriteriet regional relevans för Mikrofondens verksamhet.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Innehåll.....	3
1. Mikrofonden Väst	5
1.1 Målsättningar om ökad kännedom och privat finansiering.....	5
1.2 Målgrupper	6
1.3 Finansiering	6
1.4 Koppling till regional utvecklingsstrategi (RUS) och andra styrdokument	7
2. Utvärderingen.....	8
2.1 Syfte och utvärderingsfrågor	8
2.2 Metod och material	9
3. Bakomliggande behov och samhällsutmaningar	10
3.1 Socialt företagande ett prioriterat men svårdefinierat område	10
3.2 Flera utmaningar kopplat till finansiering.....	12
3.3 Offentligt stöd till sociala företag	14
4. Tidigare utvärderingar	17
4.1 Tydligt mervärde i utvärdering från Business Region Göteborg (BRG).....	17
4.2 En väl fungerande verksamhet enligt VGR, men behov av tydligare målstruktur och ökad regional spridning	18
5. Mikrofondens verksamhet.....	19
5.1 Organisation och personalomsättning påverkar utförandet	19
5.2 Uppväxling i projektform	20

5.3 Arbetet på nationell nivå och anpassning utifrån skärpta direktiv från Finansinspektionen.....	21
6. Resultat och effekter.....	25
6.1 Indikatorutfall och stödmottagande företag	25
6.2 Effekter i form av finansiell och social inkludering	27
6.3. Geografisk spridning via delregionala noder	29
6.4 Ett långsiktigt arbete med ytterligare extern finansiering.....	30
6.5 Mikrofonden som ett viktigt komplement i det företagsstödande systemet.....	31
7. Analys och reflektioner	33
7.1 Ett stort mervärde i liten? omfattning.....	33
7.2 Oklart om anpassning till nytt regelverk.....	33
7.3 Realistiskt med regional relevans?	34
7.4 Måluppfyllelse ur flera perspektiv.....	34
8. Rekommendationer.....	36
Referenser	37
Bilaga 1: SNI-koder i stödmottagande företag/organisationer.....	40

Tabeller

Tabell 1: Indikatorer, förväntade och faktiska utfall	25
Tabell 2: Finansieringskällor 2022-2024.....	26

1. Mikrofonden Väst

Mikrofonden Väst är en ekonomisk förening som erbjuder organisationer inom den sociala ekonomin hjälp med finansieringslösningar, oftast olika typer av kreditgarantier – såsom bankgarantier, borgensåtagande eller hyresgarantier.¹ Den stödmottagande föreningen tar ett lån i banken och Mikrofondens garanterar återbetalningen, ofta genom att sätta in motsvarande belopp på ett spärrat konto i banken samt genom att ingå en borgensförbindelse.² Ambitionen är att öka den sociala ekonomins tillgång till kapital och kompetens och att därigenom bidra till sektorns möjligheter att möta samhällsutmaningar.³

1.1 Målsättningar om ökad kännedom och privat finansiering

Under 2024 medförde en lagändring skärpta krav på finansiella verksamheter och innebär i praktiken att Mikrofondens Väst behöver registreras som ett finansiellt institut, alternativt flytta en del av sin verksamhet till Mikrofondens Sverige som redan har en sådan registrering. Under 2025 ska Mikrofondens anpassa sin verksamhet och ta fram nödvändiga rutiner för att tillmötesgå kraven från Finansinspektionen. Därtill ska föreningen arbeta för att nå fler delar av regionen och fler finansiärer samt arbeta med nya finansieringsmodeller. Under året läggs en grund för att en ökad del av Mikrofondens ekonomi ska vara finansierad av icke-offentliga medel. Mikrofondens ska inom projektet arbeta med att öka kännedomen dess verksamhet hos banker, kommuner, universitet och högskolor för att nå nya aktörer inom målgruppen samt för ökad tillgång till finansiering. Under projektperioden ska 420 individer inom den sociala ekonomin informeras om Mikrofondens, minst hälften av dessa utanför Göteborg. Detta ska leda till uppföljande kontakter med 15 företag som får rådgivning varav 10 som får hjälp med kreditgarantier eller andra finansieringslösningar. Vidare ska samarbete med kommuner och kommunalförbund fördjupas och kontakter tas med anordnare av eftergymnasial utbildning.⁴

Målen för tidigare år var delvis kvantitativa och avsåg antal kreditgarantier och rådgivningstillfällen. Det fanns även mål med ambitionen om en ökad organisatorisk integration med Coompanion, marknadsföring i alla fyra delregioner, en särskild satsning på att kontakta affärsbanker, attrahera

¹ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

² Mikrofondens Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310

³ Regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2022-2024, RUN 2021-00356

⁴ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut MRU 2024-00310

externa finansiärer och öka kapitalet för investeringar, utveckla samarbeten med befintliga och nya parter samt nationellt påverkansarbete.⁵

1.2 Målgrupper

Mikrofondens riktar sig främst till verksamheter inom den sociala ekonomin och lokal utveckling. På sin hemsida definieras sociala företag: (1) ha samhällsnytta eller medlemsnytta i fokus, (2) ha en demokratisk och jämlik organisation och (3) återinvestera merparten av sin vinst i verksamhetens syfte.⁶ Exempel på sådana verksamheter är kooperativ, föreningar och stiftelser. Ytterligare målgrupper som nämns i tidigare beslut är: företagsfrämjande aktörer som erbjuder rådgivning, offentlig sektor (kommuner), banker med intresse för sociala investeringar samt privata aktörer som vill investera i sociala innovationer.

1.3 Finansiering

Mikrofondens har mottagit projektfinansiering från VGR sedan 2008 (då under namnet Kreditgarantiföreningen för social ekonomi i Västra Götaland) och har sedan dess beviljats sammanlagt 5 865 568 kronor. Bidraget har beviljats för tre år i taget, med undantag för det ettåriga beslutet avseende 2025 – en omställningsperiod med anledning av Finansinspektionens skärpta krav på finansiella verksamheter (se avsnitt 5.3). Viktigt i sammanhanget är att VGR:s finansiering inte omfattar hela Mikrofondens Västs verksamhet, utan endast driften. Utöver den budget som syns i VGR:s projektbeslut finns de medel som används för kreditgarantier som kommer ifrån Mikrofondens Sverige, eget kapital, tillgångar hos Stiftelsen Kooperativt Nyföretagande, Göteborgs stad och Sparbankstiftelsen Första. Medlen från Göteborgs stad (via Business Region Göteborg) uppgår till 5 miljoner, med fokus på sysselsättningseffekter och är avgränsade till verksamheter inom Göteborgs stad. Därtill bedrivs en del av verksamheten via EU-projekt.⁷ Andra finansiella källor beskrivs vara resurser inom ramen för Coompanions ordinarie verksamhet samt styrelsens ideella arbete. Coompanion tar del av

⁵ Regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2022-2024, RUN 2021-00356

⁶ mikrofondens.se

⁷ Mikrofondens Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310

Mikrofondens budget för arbete med att handlägga kreditansökningar, men bidrar utanför budget med rådgivning och kompetens.⁸

Sparbanksstiftelsen Första bidrar till Mikrofondens verksamhet sedan tre år tillbaka, med 100 000 kronor per år samt ett årligt stipendium på 10 000 kronor. Sparbanksstiftelsen Första arbetar med att främja en god och hållbar ekonomi för företag och privatpersoner. Bidragsverksamheten är avgränsad till storstadsområdena Stockholm och Göteborg. I Göteborg omfattas följande kommuner: Göteborg, Mölndal, Kungsbacka, Härryda, Partille, Ale, Öckerö, Lilla Edet, Kungälv och Stenungsund.⁹

1.4 Koppling till regional utvecklingsstrategi (RUS) och andra styrdokument

I det senaste MRU-beslutet, avseende 2025, motiveras projektet med att Mikrofondens bidrar till RUS:ens långsiktiga prioritering ”Stärka innovationskraften”. Mikrofondens verksamhet beskrivs som marknadskompletterande inom det traditionella finansierings- och rådgivningssystemet. Utöver att öka den ekonomiska hållbarheten och innovationen inom sociala företag anses bidraget öka delaktigheten i samhället och stärka egenmakten hos berörda individer.¹⁰ I beslutet avseende 2022-2024 bedöms projektet även bidra till prioriteringen ”Öka inkluderingen” genom att det särskilt når målgrupper som kan ha svårare att hitta rätt i den traditionella företagsvärlden.¹¹ Mikrofondens kunskaper och nätverk bedöms bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.¹²

Mikrofondens beskriver på sin hemsida och i tidigare projektrapporter att samtliga verksamheter de investerar i bidrar positivt till flera av de globala målen. Särskilt tydlig koppling finns till delmålen 1.4, 8.3, 8.10 och 10.2 som handlar om finansiell inkludering och tillgång till mikrokrediter.¹³

I den nationella strategin för hållbar regional utveckling lyfts det sociala företagandet som en särskild viktig resurs i arbetet med att lösa samhällsutmaningar genom innovation.¹⁴

⁸ Regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2022-2024, RUN 2021-00356

⁹ sparbanksstiftelsenforsta.se

¹⁰ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

¹¹ Regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2022-2024, RUN 2021-00356

¹² Mikrofondens Väst, slutrapport 2022-2024, RUN 2021-00356

¹³ mikrofondens.se

¹⁴ Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030

2. Utvärderingen

2.1 Syfte och utvärderingsfrågor

Utvärderingen är tänkt att ge en bild av hur Mikrofonden arbetat med att driva och utveckla verksamheten. Däri ingår att ge en beskrivning av bakomliggande samhällsutmaningar, identifierade behov och målgruppens särskilda förutsättningar. Därtill ska en kartläggning av de företag i Västra Götaland som beviljats krediter genomföras, där variabler som bransch, organisation, affärsidé och målgrupper ska framgå. Utvärderingen kommer att ha fokus på organisation och arbetssätt, hur verksamheten ligger i linje med RUS:ens prioriteringar samt hur insatsen bidrar till det regionala stödsystemet för att främja entreprenörskap. Utvärderingen ska utgöra kompletterande underlag inför beslut om mer långsiktigt stöd från VGR i form av verksamhetsbidrag, med betoning på Mikrofondens roll i det regionala stödsystemet och med beaktande av de skärpta krav som ställs på finansiella verksamheter. Vidare ska rekommendationerna ge ett underlag för fortsatta diskussioner kring hur samarbetet mellan VGR och Mikrofonden ska se ut.

Utvärderingen har nedanstående frågeställningar som utgångspunkt:

- Hur har projektägaren arbetat med att driva och utveckla verksamheten? (Med fokus på de senaste åren 2022-2024.)
- På vilket sätt växlas bidraget från VGR upp med andra insatser som bedrivs inom ramen för verksamheten? (Såsom utvecklingsprojekt, EU-stöd och beviljade kreditgarantier.)
- Finns resurser och nödvändig kompetens för att omforma verksamheten utifrån Finansinspektionens krav? Vad kommer detta att innebära för organisation och arbetssätt?
- Hur ser det gemensamma arbetet ut på nationell nivå i och med Finansinspektionens nya krav? Vilken roll har Mikrofonden Sverige i relation till Mikrofonden Väst och övriga regionala mikrofonder?
- Har insatsen skapat resultat och effekter som bidrar till genomförandet av RUS:en? Vilka aktörer har nåtts av insatsen? Hur ser de egna systemen för uppföljning ut?
- Vilka insatser har gjorts för att öka andelen extern privat finansiering? Går det att se några resultat hittills? Hur ska detta arbete utvecklas framgent?
- Hur säkerställs den regionala relevansen? Hur har arbetet med ökad geografisk spridning fallit ut?
- Vad ser övriga finansiärer och samarbetspartners för mervärde av Mikrofondens arbete? Hur motiverar de sin medverkan?

- På vilket sätt utgör Mikrofondens verksamhet ett komplement i det företagsstödande systemet?
- Hur tänker styrelsen, övriga medfinansiärer och samarbetspartners kring framtida utveckling och finansiering av Mikrofondens?

2.2 Metod och material

Utvärderingen har genomförts via intervjuer med tillförordnad verksamhetsledare, ledamöter i Mikrofondens styrelse och samarbetspartners samt genom dialog med berörda handläggare inom VGR. Intervjuer gjordes med sju av åtta ordinarie styrelseledamöter (en person svarade inte på förfrågan). Respondenterna har suttit olika lång tid i styrelsen, mellan ca tio och två år. Business Region Göteborg, JAK-banken och Coompanion Göteborg finns representerade i styrelsen och fick därmed frågor avseende både rollen som ledamot och samarbetspart. Merparten av intervjupersonerna har varit engagerade i Mikrofonden under flera år tillbaka, vissa sedan starten 2006. För att fånga in det nationella perspektivet genomfördes en intervju med VD:n för Mikrofonden Sverige, som suttit på tjänsten sedan 2019.

Kartläggning av stödmottagande företag baseras på underlag tillhandahållet av projektägaren. Övrigt material är diarieförda handlingar kopplat till projektbidraget samt tidigare genomförda utvärderingar. Då Business Region Göteborg nyligen gjorde ett enkätutskick till stödmottagande företag har dessa inte kontaktats på nytt i samband med denna utvärdering.

Rapporten inleds med en redogörelse för bakomliggande behov och identifierade utmaningar kopplat till socialt företagande, med särskild tonvikt på finansieringslösningar. Därefter ges en övergripande beskrivning av de utvärderingar som tidigare gjorts av Mikrofonden Väst, av BRG (2024) respektive VGR (2018). I kapitel 5 ges en bild av hur Mikrofonden Väst är organiserad, koppling till relevanta styrdokument och uppväxling av MRU:s bidrag. Avsnittet innehåller även en beskrivning av de diskussioner som förs kopplat till Finansinspektionens skärpta krav på finansiella verksamheter. I nästkommande kapitel beskrivs de resultat som framkommit av projektredovisningen samt en mer ingående beskrivning av de företag/föreningar som beviljats stöd från Mikrofonden. Avsnittet berör de mål som sattes upp för 2025, särskilt de som rör geografisk spridning och utökad extern finansiering. Därtill redovisas möjliga effekter som Mikrofondens verksamhet bedöms leda till samt dess roll i det företagsstödande systemet. Rapporten avslutas med författarens reflektioner och rekommendationer.

3. Bakomliggande behov och samhällsutmaningar

Avsnittet ämnar fungera som en inåkning till området social ekonomi och sociala företag. Det finns en rad rapporter som tagits fram på nationell nivå, där betydelsen av socialt företagande blir tydlig, men också utmaningar inom sektorn – särskilt kopplat till finansieringslösningar.

3.1 Socialt företagande ett prioriterat men svårdefinierat område

I regeringens strategi för sociala företag som publicerades 2018 lyfts det sociala företagandet och dess innovationskraft fram som en viktig resurs. Nya lösningar bedöms behövas för att möta samhällsutmaningar kopplat till de globala målen i Agenda 2030, som ett komplement till traditionella lösningar och affärsmodeller inom offentlig och privat sektor. Strategin har som mål att stärka utvecklingen av sociala företag, så att dessa bättre kan delta i att lösa utmaningar i samhället samt bidra till att offentlig sektor uppmärksammar och använder socialt företagande och sociala företag som värdefulla aktörer i utvecklingen av ett hållbart samhälle.¹⁵

Det florerar ett antal begrepp kopplat till socialt företagande, vilket gör det svårt att placera in sektorn i tydligt avgränsade kategorier. Sociala företag kan vara av olika associationsformer och fokusera på en eller flera samhällsutmaningar.¹⁶ I den nationella strategin beskrivs att det sociala företagandet är en heterogen grupp av aktörer som definitionsmässigt är svår att avgränsa från annat företagande. Ett antal kännetecken för att tydliggöra sociala företag lyfts fram:

- Det är företag, oberoende av associationsform, där den affärsmässiga verksamheten är ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål, exempelvis minska utanförskap, förbättra klimatet och miljön eller bidra till en tryggare livsmiljö.
- Företagets resultat mäts i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga mål som angetts som dess syfte att uppnå.

¹⁵ Näringsdepartementet, 2018

¹⁶ Sveriges Kommuner och Regioner, 2020

- Företagets ekonomiska överskott återinvesteras huvudsakligen i verksamheten, alternativt investeras i ett nytt samhällsnyttigt projekt, istället för att primärt tas ut som vinst genom avkastning till ägarna.¹⁷

Istället för en fast definition valde alltså regeringen att beskriva vanliga kännetecken för sociala företag, för att inte exkludera relevanta aktörer från satsningen. Med grund i strategin fick Tillväxtverket i uppdrag att genomföra aktiviteter med målsättningen att bredda marknaden för och öka kunskapen om sociala företag. I uppdragets slutrapport från 2021 rekommenderas regeringen att fastställa en definition av sociala företag för att möjliggöra anpassade stödinsatser och ta fram statistik.¹⁸

Under uppdragets gång har gränserna för vad som är sociala företag varit en naturlig del att utforska, där resultaten redogörs för i en kartläggning från Tillväxtverket som publicerades under 2021. Deltagarna i studien bestod av representanter från sociala företag, myndigheter, företagsfrämjare, näringsliv och akademi – som tillsammans diskuterat om det finns ett behov av att definiera sociala företag. Sammanfattningsvis ställer merparten sig positiva till att tydligare definiera sektorn, men åsikterna går isär när det gäller vilken nytta detta skulle innebära.

Argument för en tydligare definition och en särskild associationsform för sociala företag är att förebygga fusk – så kallad ”green washing” samt för att kunna följa den sociala sektorns utveckling i offentlig statistik. Det görs också bedömningen att en tydligare definition skulle öka kunskapen om och förståelsen för vad sociala företag säljer och vilken nytta de genererar. På sikt skulle det kunna bidra till en ökad efterfrågan och fler reserverade upphandlingar. Ett tredje argument är att det skulle underlätta för offentlig sektor att bevilja stöd till sociala företag. Om projektmedel, konsultcheckar eller någon annan stödform ska gå till sociala företag, behöver dessa aktörer på ett rättssäkert och transparent sätt kunna avgränsas från andra typer av organisationer.

I studien lyfts likväl risker i att definiera en grupp som är svår att avgränsa. I sådana fall behövs ett kontroll- eller tillsynsarbete, vilket i sin tur – förutom att vara resurskrävande – skapar risk för ett statistiskt synsätt på en dynamisk sektor och kan bidra till förutfattade meningar och lägre status för företagen. Komparativa studier på EU-nivå visar dessutom att en definition, registrering och märkning av sociala företag ger en begränsad

¹⁷ Näringsdepartementet, 2018

¹⁸ Tillväxtverket, 2021a

effekt på dessas utveckling såvida det inte kombineras med andra fördelar, exempelvis skattelättnader.¹⁹

3.2 Flera utmaningar kopplat till finansiering

Begränsad tillgång till finansiering har återkommande lyfts fram som ett stort problem för de sociala företagen såväl i Sverige som internationellt. I samband med den nationella strategins lansering gav regeringen i februari 2018 Tillväxtverket i uppdrag att stödja utvecklingen av socialt entreprenörskap och sociala företag inklusive idéburet företagande. Uppdraget innefattade särskilt att se över frågan om de sociala företagens finansiering. I detta ingick att genomföra en kartläggning av befintliga finansieringsmöjligheter, att ta fram en analys och en plan för hur det befintliga finansieringsstödet kan utvecklas för att på bästa sätt stödja sociala företag och idéburet företagande.

Då socialt företagande är ett vitt begrepp finns ett brett spann av skilda typer av verksamheter med varierande självförsörjningsgrad och finansieringsbehov. Verksamhetens förmåga att generera egna intäkter är en förutsättning för långsiktig överlevnad och för att kunna attrahera extern finansiering. Det är viktigt att kunna identifiera sitt värdeerbjudande, sin kundgrupp och målgrupp. Tillväxtverkets studie visar att trots att en majoritet av de sociala företagen uppger att de har behov av extern finansiering uppger en mindre andel att de aktivt arbetar med att söka det. Tillväxtverket konstaterar att det idag i hög grad saknas lån och krediter som är särskilt anpassade för de sociala företagen och deras förutsättningar och behov. De listar fyra typer av utmaningar:

- Associationsformerna är oftare hinder för sociala företag. Sociala företag kan oftare än andra företag vara organiserade på sätt som gör det svårare för bankerna att bevilja ett lån. Därtill finns en ovana i Sverige att hantera kollektivt ägande vid tillgång till lån och krediter.
- Företagen har ofta utmaningar i sin lönsamhet och en otillräcklig ekonomisk stabilitet kopplat till affärsmodellen.
- Företagen är genom sina affärsmodeller ofta mer sårbara än andra företag och många gånger handlar det om kortsiktiga åtaganden från exempelvis kommuner.

¹⁹ Tillväxtverket, 2021b

- Finansiärerna har svårt att förstå och värdera företagens återbetalningsförmåga på grund av affärsmodellens konstruktion.

Även de banker som är inriktade på sociala företag pekar på utmaningar i företagens förmåga att generera intäkter och att utveckla sina affärsmodeller. Den företagsekonomiska kompetensen är en utmaning, mer rådgivning och långsiktigt stöd till kreditgarantigivare behövs. I rapporten rekommenderar Tillväxtverket en ökad tillgång till finansiering för sociala företag genom lån och garantier.²⁰

I den svenska delrapporten European Social Enterprise Monitor 2023-2024 som lanserades hösten 2024, framgår att en av den mest förekommande barriären för de sociala företagens utveckling är ”bristande förståelse för och medvetenhet kring sociala företag hos banker, investerare och stödorganisationer”.²¹

I Mikrofondens projektansökningar till VGR beskrivs genomgående att verksamheter såsom kooperativ, stiftelser och föreningar ofta har svårt att kunna ta traditionella lån, eftersom bankerna ser alltför stor risk i att investera. Även i de fall verksamheten grundar sig på en ekonomiskt hållbar modell kan man i ett kooperativt företag många gånger inte ens öppna ett konto, då det kollektiva ägandet förknippas med en alltför hög osäkerhet. Bankerna efterfrågar en utpekad ansvarig person, medan en ekonomisk förening exempelvis präglas av ett frivilligt medlemskap där styrelser i regler byts ut mer frekvent än i ett aktiebolag. Problematiken leder till finansiell exkludering och hämmar utvecklingen hos sociala företag.²²

Utmaningarna sägs ha ökat under en längre tid, som en effekt av skärpta lagar mot penningtvätt och terrorfinansiering. Ytterligare en försvårande omständighet är att allt fler lokala bankkontor stänger ner på mindre orter.²³ De delregionala Coompanion-kontoren delar bilden av att företag inom den sociala ekonomin möter allt större hinder avseende lån och krediter från traditionella banker. I intervjuerna nämns flera exempel på mindre bankkontor ute i regionen, som har en stark lokal förankring och ett förtroende för samt en vilja att investera i småföretag i närområdet, som ett led i att stärka det lokala näringslivet. Den samlade bedömningen är dock att även dessa banker nu har skärpta villkor och därmed minskat handlingsutrymme.

²⁰ Tillväxtverket, 2018

²¹ <https://socialinnovation.se/si/european-social-enterprise-monitor-esem/>

²² Mikrofonden Väst, lägesrapport 221001-221231, RUN 2021-00356

²³ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

”Kunskapen om stiftelser, ekonomiska föreningar, ideella föreningar, den är obefintlig hos de som jobbar på bankerna. De lär sig ingenting om det, utan tror med en gång att det är något oseriöst.”

”På mina 18 år som jag har jobbat, så har det bara blivit värre för den här målgruppen att få lån.”

3.3 Offentligt stöd till sociala företag

I Tillväxtverkets rapport ”Finansieringsvägar för sociala företag” redogörs för ett antal utmaningar vad gäller möjligheter till finansiering för sociala entreprenörer, men även utmaningar för kommuner och regioner. Traditionellt sett har många kommuner/regioner haft en relativt stor finansiering via projekt till att gå mot en ambition att ersätta projekten med verksamhetsbidrag. Projektformen kräver som regel ett mått av nytänkande och innovation, men ofta har det funnits ett slags tyst samförstånd mellan finansören och det sociala företaget om att bidraget är en sorts förtäckt verksamhetsstöd, ett så kallat pärlbandsprojekt – projekt som löper på år efter år med likartat syfte. Verksamhetsbidrag till sociala företag beviljas oftast till ideella och ekonomiska föreningar, medan aktiebolag har svårare att få den typen av bidrag.

Tillväxtverket ser ett stort och växande intresse för den sociala sektorn som förmår adressera viktiga samhällsfrågor på ett lokalt och människonära plan. Det är viktigt att ta vara på kraften inom sektorn samtidigt som de sociala företagen skulle vinna på att ta till sig företagsekonomiska verktyg och affärsmodeller för att så småningom ta sig ur bidragsberoendet.²⁴

Enligt Tillväxtverket sker ett fortsatt arbete med att integrera hållbarhetsdimensionerna i företagsstöden. Genom att göra de offentliga företagsstöden mer tillgängliga för de sociala företagen skapas ytterligare finansieringsmöjligheter för dessa vid förestående investeringar eller affärsutveckling. Tillväxtverket beskriver vidare att de tillsammans med de regionalt utvecklingsansvariga utvecklar företagsstöden avseende jämställdhet, integration och miljö/klimat. I sin slutrapportering av regeringens uppdrag rekommenderar de även att ändra regelverk inom offentliga projektmedel och stöd så att de inte exkluderar företag eller organisationer på grund av associationsform. Detta skulle möjliggöra en

²⁴ Tillväxtverket, 2018

bättre och rättvisare tillgång till finansiering för sociala företag och andra organisationer.²⁵

När det gäller det statliga anslaget 1:1 (för VGR:s del ca 67 mnkr/år) som används till företagsstöd och medfinansiering av projekt är dessa förenade med förordningar och villkor. Från VGR:s sida har 1:1-medel till sociala företag beviljats i mycket begränsad omfattning. Det finns några exempel där företagen har uppfyllt kriterierna (för stödtyperna hållbarhets- respektive digitaliseringscheck), men ännu är det ovanligt att företagsstöd beviljas till sociala företag. Viktigt för bedömningen är att företagen (oavsett associationsform) visar att de bedriver näringsverksamhet på marknadsmässiga villkor och uppfyller kriterier såsom tillväxtpotential, utökad sysselsättning och lönsamhet. Det behöver med andra ord vara en ekonomisk verksamhet som har ambitioner att växa och skapa sysselsättning. Hållbarhet och koppling till Agenda 2030 vägs alltid in i bedömningen och där ligger de sociala företagen ofta bra till.²⁶

På EU-nivå stöds socialt företagande med hjälp av finansieringsinstrument som erbjuds genom InvestEU-programmet och EU:s program för sysselsättning och social innovation (Easi). Stödet syftar till att skapa jobb och social delaktighet genom att:

- öka tillgången på mikrofinansiering och göra det lättare för utsatta grupper att få finansiering för att starta eller vidareutveckla mikroföretag
- stödja framväxten av sociala företag, särskilt genom att göra det lättare att få finansiering
- bygga upp kapacitet hos mikrokreditgivare och dem som tillhandahåller finansiering till sociala företag (sociala finansiärer) med hjälp av rådgivningsstöd och tekniskt stöd.

Under programperioden 2021–2027 ska InvestEU-fonden mobilisera över 372 miljarder euro i form av offentliga och privata investeringar genom en EU-garanti på 26,2 miljarder euro.²⁷

I SERUS utredning av det Vinnova-finansierade projektet ”Finansiering av sociala innovationer” som publicerades 2020 konstaterades att Mikrofonden är en viktig aktör för att åstadkomma en finansiell

²⁵ Tillväxtverket, 2021a

²⁶ Samtal med handläggare för företagsstöden inom VGR

²⁷ https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/funding/microfinance-and-social-enterprise-finance_sv

inkludering, mot bakgrund av att många sociala företag vittnar om negativa erfarenheter av kontakter med affärsbanker. Stödet från Mikrofonden ansågs ha bidragit till en minskad privatekonomisk risk för ideellt involverade personer samt en snabbare utvecklingsprocess för företagen.²⁸

Ytterligare en rapport som beskriver finansieringsverktyg och kapitalförsörjning för sociala företag är Entreprenörskapsforums publikation "Kapitalförsörjning som fungerar för fler – Hur kan fler typer av företagande finansieras för tillväxt?". I rapporten bekräftas att idéburna verksamheter och kooperativa företag inom sociala verksamheter upplever svårigheter med långsiktig finansiering, likväl att denna typ av företag ofta har behov av att stärka sina affärsmodeller och sin lönsamhet. I rapporten lyfts att offentliga investeringar och lån nästan uteslutande sker till aktiebolag och speglar därmed inte den bredd av svenska företag som finns. En övergripande trend sägs vara att finansiärer i allt högre grad fokuserar på potentiell ökning i ekonomisk tillväxt snarare än social värdeutveckling. En av slutsatserna är därmed att det behövs fler aktörer som kan tillföra kapital med hjälp av icke-marknadsbaserade instrument samt att det finns outnyttjade möjligheter för offentligt och privat kapital i samverkan.²⁹

²⁸ Serus, 2020

²⁹ Brännvall, 2023

4. Tidigare utvärderingar

Föreliggande avsnitt innehåller sammanfattningar av två tidigare utvärderingar av Mikrofonden Väst. Den av Business Region Göteborg (BRG), har genomförts i närtid (2024), vilket gör att synpunkter och erfarenheter från företagen som tillfrågats kan sägas vara representativa även i dagsläget, då flera fortfarande har aktiva garantier hos Mikrofonden. VGR:s utvärdering innehåller även en beskrivning av organisation och genomförande, vilket möjliggör jämförelser med verksamheten såsom den är strukturerad idag.

4.1 Tydligt mervärde i utvärdering från Business Region Göteborg (BRG)

Under våren 2024 publicerade BRG sin utvärdering ”Effekter av lånegarantier från Mikrofonden Väst”. Syftet var att utvärdera effekterna hos de sociala företag, föreningar och kooperativ som beviljats lånegarantier från Mikrofonden Väst, med ett särskilt fokus på sysselsättningseffekter. Undersökningen avgränsades till verksamheter med aktiva lånegarantier och där lånegarantierna löpt ut sedan avtalet mellan BRG och Mikrofonden förnyades vid årsskiftet 2020/2021. Verksamheter som lagts ned eller försatts i konkurs ingick inte i utvärderingen. Urvalet är avgränsat till Göteborg stad, som är det geografiska området kopplat till stödet från BRG (se även avsnitt 1.3). I analysen är emellertid BRG:s bedömning att utvärderingens slutsatser är representativa för hela Mikrofondens Västs verksamhetsområde. Utvärderingen genomfördes via telefonintervjuer med ovan nämnda stödmottagare.

Resultaten av utvärderingen är genomgående positiva. Det finns en samstämmighet hos de tillfrågade företagen att lånegarantierna har haft en avgörande betydelse för verksamheternas utveckling. Garantierna anses ha haft en positiv effekt på såväl möjligheter till långsiktig anställning, ökad sysselsättning, ökad ekologisk hållbarhet som ett mer jämställt näringsliv. Flera respondenter lyfter fram fördelen med att, man i och med beviljad lånegaranti, automatiskt blir medlem i Mikrofonden och därmed också en del av ett nätverk med många potentiella samarbetspartners. BRG noterar dock i sin samlade analys att flera av garantierna återkommande beviljats till samma verksamheter och därmed är inflödet av nya risktagare relativt begränsat. Hela det tillgängliga kapitalet har inte nyttjats, vilket väcker frågor om huruvida räckvidden är tillräcklig och om rätt målgrupper nås.³⁰

³⁰ Business Region Göteborg, 2024

4.2 En väl fungerande verksamhet enligt VGR, men behov av tydligare målstruktur och ökad regional spridning

VGR:s avdelning samhällsanalys genomförde 2018 en utvärdering av Mikrofondens Väst, avseende verksamheten under 2015–2018. Syftet var att få ökad kunskap om Mikrofondens verksamhet med fokus på process, mål och resultat. Utvärderingen baserades på intervjuer med styrelseledamöter, verksamhetsledare, ALMI och delregionala representanter. Därtill skickades en enkät till de organisationer med dels aktiva garantier, dels garantier som löpt ut 2015 eller senare – totalt 27 aktörer. Kompletterande intervjuer gjordes med fyra av dessa.

Utvärderingen visade att Mikrofondens organisation och genomförande upplevs fungera bra, men att det finns begränsade möjligheter att marknadsföra och nå ut till fler aktörer i målgruppen. Dock noterades en viss sårbarhet då det i intervjuerna framgick att genomförandet till stor del är beroende av (den dåvarande) verksamhetsledaren. De stödmottagande organisationerna var till största delen positiva och menade att stödet från Mikrofondens bidragit till att de kunnat utveckla sitt företag.

Redan 2018 lyftes behovet av att i högre grad investera i hela Västra Götaland. Utvärderingen konstaterar att beslutade garantier är tydligt koncentrerade till Göteborg stad. Detta förklaras av att det där finns ytterligare medel avsatta (BRG), men också att det finns betydligt fler företag i behov av finansiering. Fokuseringen på Göteborg lyfts i vissa intervjuer som problematisk och att det behövs mer kunskap för att kartlägga behov hos aktörer i de övriga delregionerna. Verksamheten skulle gynnas av att på ett bredare plan utveckla en samverkan med kommuner och företagsnätverk. I övrigt efterfrågade utvärderingen en tydligare målstruktur, översyn av indikatorer och mer systematisk beskrivning av måluppfyllelsen.³¹

³¹ Västra Götalandsregionen, 2018

5. Mikrofondens verksamhet

I detta avsnitt ges en bild av hur arbetet sker inom Mikrofondens Väst, hur verksamheten är organiserad, exempel på hur MRU:s bidrag växlas upp samt en redogörelse för arbetet på nationell nivå. Slutligen redogörs för diskussionerna om anpassning utifrån Finansinspektionens skärpta krav på finansiella verksamheter.

5.1 Organisation och personalomsättning påverkar utförandet

I dagsläget har Mikrofondens Väst ingen anställd personal. Verksamheten bedrivs genom att tjänster såsom handläggning av kreditansökningar, granskning, kommunikation, marknadsföring och ekonomisk redovisning köps av Coompanion-kontoren, främst Coompanion Göteborg.³² Därtill arbetar styrelsen arvoderat med kommunikation och mobilisering, medan ordinarie styrelsearbete sker ideellt.³³

Av intervjuerna framgår att de senaste åren varit en turbulent tid inom organisationen, med anledning av att den ursprungliga och långvariga verksamhetsledaren lämnade sin tjänst under 2024. Mycket av arbetet med såväl kreditansökningar som nätverkande sköttes av honom, vilket gjorde att organisationen tvingades göra ett omtag och landa i ett nytt sätt att driva verksamheten. Flera beskriver det som en svacka, som följt av att verksamhetsledaren med lång erfarenhet och betydande kompetens lämnat organisationen. Mikrofondens Väst hade en tillfällig verksamhetsledare under en kortare tid, därefter en tillförordnad under några månader och under utvärderingens gång våren 2025 har det anställts en ny. Merparten av de intervjuade menar att styrelsen i och med personalförändringen fått en alltmer aktiv part i det operativa arbetet jämfört med tidigare.

”Ja det har ju blivit ett avbräck kan man väl säga. Det har inte varit det flödet på informationsmaterial...det har väl inte varit den ultimata lösningen...Men det känns väl som att det definitivt kommer igång på ett bättre sätt. Mycket bättre förutsättningar nu än vad det var för till exempel ett år sedan.”

”Det har varit ett utmanande år och vi har väl en del utmaningar i verksamheten naturligtvis. Men det har ju ändå

³² Mikrofondens Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310

³³ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

varit under många år en väldigt positiv utveckling och jag tror att det finns en jättepoteential framåt.”

Samverkan med Coompanion-kontoret möjliggör att sökande, om behov finns, kan kopplas ihop med kompletterande rådgivning. Inom banksektorn finns etablerade kontakter med Ekobanken, JAK-banken och lokala sparbanker. Därtill samverkar Mikrofondens med Stiftelsen Kooperativt Nyföretagande, vars kapital kan användas som säkerhet för lån inom den sociala ekonomin. Som nämndes i avsnittet om finansiärer finns även ett samarbete med Sparbanksstiftelsen Första, bland annat i form av ett stipendium.³⁴ Samarbetet har i sin tur skapat möjligheter att erbjuda målgruppen att delta i seminarier med expertis från Swedbank, vilket lett till fler finansieringsmöjligheter för företagen och ökad synlighet för Mikrofondens.³⁵

5.2 Uppväxling i projektform

Vid sidan av VGR:s driftbidrag sker ett löpande arbete med utvecklingsprojekt inom ramen för Mikrofondens verksamhet. Sedan mars 2023 fram till februari 2026 pågår projektet ”Microfinance for Swedish Social Enterprises”, förkortat MISSE, med finansiering från ESF via Europeiska kommissionen. Projektägare är Mikrofondens Sverige och partners är, förutom Coompanion Göteborgsregionen, Coompanion i Örebro, Östergötland respektive Jämtland samt Mikrofondens Uppsala och Ekobanken. Projektet syftar till att ”påskynda utvecklingen av den sociala finansmarknaden i Sverige och Europa, så att sociala företag kan accelerera sina sociala innovationer”. Bland annat har projektet som målsättning att coacha och investera i sociala företag, förbättra rutiner för uppföljning och effektrapportering och erfarenhetsutbyte med andra sociala finansförmedlare i Europa.³⁶ I rapporteringen för 2023 beskrivs att MISSE möjliggör samverkan och delning av resurser mellan flera regionala mikrofonder, Coompanion-regioner och Mikrofondens Sverige. Den ökade nationella samverkan som skett har inneburit en nationell översyn av hur organisationen kan stärkas och regionala mikrofonder ges möjlighet till mer effektiv resursdelning och kompetensstöd.

”Projektet gav tillgång till kompletterande resurser och förstärkte kapaciteten avsevärt under hösten – vilket gjorde att resurserna från regionen växlades upp. Mikrofondens Västs erfarenhet och kompetens sprids till andra regioner genom

³⁴ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

³⁵ Mikrofondens Väst, lägesrapport 230801-231231, RUN 2021-00356

³⁶ mikrofondens.se

projektet samtidigt som andra regioner bidrar i arbetet med handläggning och i arbetet med gemensamma informations- och utbildningsinsatser, vilket har varit svårt att genomföra inom Mikrofondens Västs begränsade budget.”

Bland annat möjliggjorde projektet en utbildning riktad till den sociala ekonomins verksamheter, där deltagarna via webinarier informerades om Mikrofondens, andra finansieringskällor och den rådgivning som erbjuds via Coompanion. Som en effekt av projektet initierades acceleratoren Zebra Impact Academy som del av ett Vinnova-projekt. Acceleratoren riktar sig till företag som bidrar till samhällsförändringar och är ett samarbete mellan Mikrofondens, Coompanion Göteborgsregionen och inkubatorn Founders Loft.³⁷

Ett annat projekt som nämns i rapportering och intervjuer är COPE, finansierat av Erasmus plus, där både Mikrofondens Väst och Coompanion deltog tillsammans med aktörer från flera europeiska länder. Projektet syftade till att öka entreprenöriella förmågor och utbyta erfarenheter kring att stötta sociala utvecklingsprocesser.³⁸ Från Coompanions håll nämns fler exempel på utvecklingsprojekt med stöd från till exempel Leader eller kommunalförbundet, där Coompanion är projektpart men där Mikrofondens lyfts som ett alternativ och ett verktyg i lokal utveckling och i arbetet med att främja hållbara innovationer.

5.3 Arbetet på nationell nivå och anpassning utifrån skärpta direktiv från Finansinspektionen

Mikrofondens består organisatoriskt av ett nationellt nav med regionala fristående mikrofonders i form av ekonomiska föreningar. Mikrofondens Sverige startades 2010 i ett samarbete mellan Ekobanken, Coompanion och Hela Sverige ska Leva. Vidare ägs organisationen av sina medlemmar, där eventuella överskott återinvesteras i verksamheten.³⁹

Idag finns mikrofonders i nio av landets regioner, där Mikrofondens Väst är den största. Mikrofonderna är medlemmar i Mikrofondens Sveriges ekonomiska förening.⁴⁰ I rapportering och i intervjuerna nämns en rad fördelar med att vara del av den nationella mikrofondensorganisationen, bland annat tillgång till expertis och kompetensutbyte samt utveckling av rutiner och arbetssätt. I rapporteringen för 2023 beskrivs att Mikrofondens

³⁷ Mikrofondens Väst, lägesrapport 230801-231231, RUN 2021-00356

³⁸ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

³⁹ mikrofondens.se

⁴⁰ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

Sverige har intensifierat sitt samarbete med de regionala mikrofonderna för ett mer effektivt resursnyttjande och för att säkerställa kontroll och regelefterlevnad. Redan då pågick en översyn av hur organisationen bäst utformas framåt.⁴¹

Mikrofondens Sveriges roll är att främja hela mikrofondssystemet för att säkerställa tillgängligt kapital, utöver det som de regionala mikrofonderna redan förfogar över. Även i de regioner som saknar en fond är Mikrofondens Sverige öppna för att ta emot ansökningar, under förutsättning att de kan motfinansieras. I nuläget är det endast Mikrofondens Sverige och Mikrofondens i Kalmar som är registrerade finansiella institut, vilket gör att de slutgiltiga finansieringsbesluten formellt delegeras från de regionala mikrofonderna till Mikrofondens Sverige. På nationell nivå finns ansvaret för att övervaka arbetet mot penningtvätt och terrorfinansiering i hela organisationen. Utöver den löpande hanteringen av ärenden anordnar Mikrofondens Sverige en årlig utbildning i regelefterlevnad för alla förtroendevalda och månadsvis arrangeras ett medlemsmöte med erfarenhetsutbyte för de regionala mikrofonderna.

5.3.1 Egen registrering i väst kontra paraply under Mikrofondens Sverige

Under 2024 skärptes kraven för finansiella verksamheter, som innebär att dessa måste registreras hos Finansinspektionen som finansiella institut. Under hösten 2025 avser regeringen att ytterligare skärpa lagstiftningen, genom en kriminalisering av att bedriva finansiell verksamhet utan registrering med upp till sex års fängelse som påföljd.⁴² I MRU-beslutet om projektmedel till Mikrofondens Väst för 2025 ska nya rutiner för granskning, dokumentation och säkerställande av kompetens genomföras under året. De formella besluten om kreditgarantier tas av Mikrofondens Sverige, med rekommendationer från de regionala mikrofonderna. Även avtal om kreditgarantier (tecknande av borgensförbindelser och pantförskrivningsavtal) görs enbart av Mikrofondens Sverige. Enligt intervjuerna med styrelseledamöterna har vissa bedömningar tidigare gjorts enbart av Mikrofondens Väst och gränserna inte varit helt tydliga. I och med den nya lagstiftningen krävs emellertid att ansvarsområden och befogenheter tydliggörs och formaliseras ytterligare.

⁴¹ Mikrofondens Väst, lägesrapport 230801-231231, RUN 2021-00356

⁴² Finansdepartementet, PM 241002, <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2024/10/straffansvar-for-den-som-bedriver-finansiell-verksamhet-utan-tillstand-eller-registrering-m.m>

När intervjuerna gjordes, under mars 2025, diskuterades fortfarande båda alternativen och det var ännu inte klart hur det förnyade samarbetsavtalet mellan Mikrofonden Väst och Mikrofonderna Sverige skulle se ut. Under samtalen framförs både argumentet att Mikrofonderna Väst bör registreras som ett eget finansiellt institut respektive att istället organisatoriskt ingå i Mikrofonderna Sveriges registrering. De som är för en egen registrering lyfter vikten av självständiga regionala enheter med en stark koppling till närområdet. En viktig utgångspunkt är att vi i väst ska kunna förfoga över våra egna medel och fatta självständiga beslut baserat på våra egna prioriteringar. Det bedöms finnas en risk att verksamheten annars blir alltför centraliserad och därmed tappar den viktiga lokalkännedomen och närhetsprincipen. En annan aspekt som lyfts är att Mikrofonderna Väst på grund av sin storlek inte kan likställas med de övriga regionala mikrofonderna, som i flera fall är relativt nystartade och saknar motsvarande driftbidrag. Det anses då mer rimligt för Mikrofonderna Väst att stå på egna ben än att ingå i ett paraply under Mikrofonderna Sverige. Den regionala finansiering som avsätts till krediter är lättare att avgränsa geografiskt, men avseende driftsbidraget finns vissa farhågor om att det indirekt kommer att täcka kostnader centralt eller i övriga delar av landet.

”Tänker man långsiktigt och att vi ska skala upp Mikrofonderna (Väst) till att verkligen blir en egen organisation och på sikt hitta mer finansiering, projektfinansiering och så vidare, då tror jag att vi ska gå på det här att registrera oss.”

En majoritet av respondenterna anser dock att ingå under Mikrofonderna Sveriges paraply är bästa vägen att gå. På så vis kan de gemensamma resurserna och den kompetens som finns på nationell nivå nyttjas, med betydande samordningsvinster som följd. Det finansiella åtagandet i form av årlig avgift till Finansinspektionen lyfts också som ett argument mot en egen registrering. Den administrativa merkostnad och det kompetensbehov som en egen registrering innebär är inte ekonomiskt försvarbart för varje mikrofond att själva hantera.

”Vägen framåt är ju då att använda de administrativa resurserna som finns på Mikrofonderna Sverige och sen kunna arbeta mer operativt...ägna sig åt den delen på det regionala planet. Det är en sådan bild jag ser.”

Från Mikrofonderna Sveriges håll arbetar de för att ha ett avtal som bygger på att de regionala mikrofonderna ska ingå i Mikrofonderna Sveriges registrering. Som de ser det innebär en egen registrering på regional nivå att kostnadsbilden och administrationsmängden skulle öka betydligt. Det skulle innebära att mer resurser behöver avsättas regionalt, även till

utökning av personal och kompetensutveckling på området. Redan i nuläget upplever Mikrofonden Sverige att kraven som ställs på en egen registrering är överdimensionerat stora för den verksamhet som bedrivs.

”Så det är väl framför allt det här med att kunna fatta beslut självständigt, om det är viktigt för någon uppdragsgivare. Då får man tänka då att den uppdragsgivaren kanske måste betala en halv miljon extra per år för att de (den regionala mikrofonden) inte ska delegera besluten.”

I slutet av april 2025 tecknades ett ettårigt samarbetsavtal mellan Mikrofonden Väst och Mikrofonden Sverige. Därav framgår att Mikrofonden Väst kommer att fortsätta använda Mikrofonden Sverige som finansiellt institut för garantiverksamheten. Efter ett år kommer arbetssättet att utvärderas för att se om samarbetet ska ske på samma sätt eller om Mikrofonden Väst istället skaffar en egen registrering. Mikrofonden Sverige har fram till mars 2026 stöd till verksamheten från Europeiska kommissionen. Därefter behöver de se över hur de ökade kostnaderna för regelefterlevnad kommer att hanteras och fördelas.

6. Resultat och effekter

I detta kapitel beskrivs de resultat som framkommit av projektredovisningen samt en mer ingående beskrivning av de företag/föreningar som beviljats stöd från Mikrofondens Väst. Avsnittet berör de mål som sattes upp för 2025, särskilt de som rör geografisk spridning och utökad extern finansiering. Därtill redovisas de förväntade effekterna av Mikrofondens verksamhet samt dess roll i det företagsstödjande systemet, baserat på bedömningar hos de personer som intervjuats.

6.1 Indikatorutfall och stödmottagande företag

Nedanstående tabell visar projektindikatorerna i beslutet avseende 2022–2024 respektive 2025.

Indikatorer 2022-2025		Förväntat utfall			Utfall		
Indikator	Period	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal individer i entreprenörskapsfrämjande aktiviteter	2025	420	420	850			
	2022-2024	300	300	600	-	-	1 655
Antal individer som får rådgivning	2025	24	24	50			
Antal individer i kompetensutvecklingsinsats	2025	5	5	10			
Antal företag som får rådgivning	2025	-	-	15			
	2022-2024	-	-	90	-	-	94
Antal företag som utvecklar produkter	2025	-	-	10			
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar	2025	-	-	10			
Ökade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)	2025	-	-	10			
Antal nya metoder, verktyg och arbetssätt	2025	-	-	10			
	2022-2024	-	-	2	-	-	2
Antal investeringar	2022-2024	-	-	36	-	-	26

Tabell 1: Indikatorer, förväntade och faktiska utfall

Informations- och utbildningsinsatser som genomförts inom ramen för projektet har vida överstigit förväntat antal deltagare, medan rådgivningen har fallit ut ungefär som planerat. När det gäller antal investeringar, det vill säga utfärdade garantier, har inte nått upp till den förväntade nivån. I rapporteringen för 2022-2024 konstateras att det varit en minskad efterfrågan, vilket förklaras av att mycket hänt i omvärlden under projektperioden. Exempelvis har de noterat att det ekonomiska läget med ökade räntor och hårdare konkurrens om projektmedel har påverkat

målgrupperna negativt. Skärpta regler kring penningtvätt och terrorfinansiering har gjort kreditbedömningarna mer komplicerade, vilket i sin tur har påverkat hur många som nåtts av insatsen. Mikrofonden Väst beskriver därtill att de kunnat se att många av de som fått rådgivning valt andra sätt att finansiera sin verksamhet eller kommit fram till att de kostnaderna kunnat hanteras inom befintlig ram, vilket bidragit till ett minskat antal beviljade krediter jämfört med tidigare år. Under 2024 byttes personalen ut vid två tillfällen, något som tog resurser och fokus från kärnverksamheten. Under samma period noteras att det förväntade utfallet avseende antal informerade vida överstigits.⁴³

Antal investeringar i företag/föreningar uppgick till totalt 26 under perioden 2022-2024 – 11 st. 2022, 9 st. 2023 och 7 st. 2024. Det sammanlagda värdet av investeringarna – till största delen garantier – var 5 898 984 kronor och fördelades enligt nedan:

Mikrofonden Väst	499 000 kr
Business Region Göteborg	2 524 700 kr
Mikrofonden Sverige	2 290 284 kr
Stiftelsen för Kooperativt Nyföretagande	585 000 kr

Tabell 2: Finansieringskällor 2022-2024

Några organisationer är återkommande, exempelvis Vägen ut-kooperativen som står som mottagare för sex av garantierna. Totalt rör det sig om 19 unika mottagare mellan 2022-2024, varav 16 är lokaliserade till Göteborg och 3 till Fyrbodalen. Den mest förekommande organisationsformen är ekonomisk förening (14 av 19), därtill återfinns två ideella föreningar, en icke-vinstdrivande organisation och ett aktiebolag. Stödmottagarna verkar inom en rad olika branscher, totalt rör det sig om 28 olika SNI-koder (se detaljerad lista i bilaga 1). Även om innehållet i verksamheterna skiljer sig åt, har merparten av organisationerna gemensamt att deras respektive affärsidéer handlar om produktion av varor och/eller tjänster för försäljning. Gemensamt är också att verksamheterna bedrivs på ett miljömässigt och hållbart sätt, med betoning på inkludering, minskade klimatavtryck och att främja medlemmarnas intressen. Flera av föreningarna erbjuder arbetsträning eller andra typer av möjligheter för att underlätta instieg på arbetsmarknaden för personer i utanförskap, däribland mentorskap och coachning inom personlig utveckling. Två av föreningarna har tidigare beviljats stöd från VGR:s statliga anslag 1:1 (135 000 respektive 103 382 kronor), då i form av affärsutvecklingscheckar under Covid-19.

⁴³ Mikrofonden Väst, slutrapport 2022-2024, RUN 2021-00356

6.2 Effekter i form av finansiell och social inkludering

Vid sidan av de kvantitativa utfall som redovisas i rapporterna finns en del beskrivningar om vad resultaten möjligen kan leda till i nästa steg. Flera av de uppsatta projektmålen kan inte följas upp inom projektperioden, utan kräver mer långsiktig uppföljning och/eller bedömningar av insatsens bidrag till det önskvärda läget på sikt. Exempelvis informationstillfällen, marknadsföring, ökad regional närvaro, att attrahera extern finansiering och att utveckla samarbeten.

Flera av de intervjuade hänvisar till BRG:s utvärdering (se avsnitt 4.1) avseende stödets effekter. Resultaten visar att de beviljade krediterna haft en avgörande betydelse och medfört att företagen kunnat utvecklas i en takt som annars inte varit möjlig. Mikrofonden Sverige lyfter att de arbetat aktivt med att utveckla effektmätning på ett nationellt plan. Ambitionen är att få en bild av stödets betydelse och hur många individer som nåtts av "livsförbättrande insatser". Effektmätningen utgörs av en årlig enkät som skickas ut till de företag som beviljats krediter. I årets undersökning inkom sju svar från Västra Götaland, där samtliga bedömer att Mikrofondens finansiering varit mycket viktig för verksamhetens förmåga att skapa samhällsnytta. Exempel på livsförbättrande insatser är: Miljövänliga transportalternativ, hållbar livsmedelsförsörjning, mötesplatser, lärande, kulturupplevelser, platsutveckling och samhällsservice.

Genom att erbjuda möjligheter till kapital för företag inom den sociala ekonomin bedöms projektet bidra till fler arbetstillfällen inom arbetsintegrerande sociala företag. I många fall gynnas utsatta människor som står långt ifrån arbetsmarknaden, liksom studenter och ungdomar. Därtill anses projektet bidra till att aktörer inom den sociala ekonomin får ökade möjligheter att bygga upp bärkraftiga verksamheter, med samhällsnytta och ofta cirkulära affärsmodeller i fokus. Rådgivningen har gett företagen en förnyad insyn i sin egen ekonomi och därmed bättre förutsättningar att fatta kloka beslut kring företagets fortsatta utveckling. På längre sikt anses det kunna leda till att fler företag kan stå på egna ben samt att civilsamhället stärks och lättare kan möta framtida utmaningar i samhället. Stödet från Mikrofonden anses därutöver göra att fler föreningar kan beviljas finansiering från europeiskt och nationellt håll som i ett senare led skapar nytta i Västra Götaland.

Effekter av kunskapshöjande insatser anses bland annat vara att företagen ofta slussas vidare till andra finansieringslösningar och skapat fler kontaktytor med andra, mer traditionella kreditgivare. Så även om det i de

fallen inte leder till någon kreditansökan till Mikrofondens, så har rådgivningen lett till att utveckla det sociala entreprenörskapet och att öka den finansiella inkluderingen.⁴⁴ Coompanion lyfter i intervjuerna att de i många fall påbörjar en dialog om krediter, men att företagen med hjälp av rådgivningen vägleds till andra sätt att lösa sin finansiering, bland annat genom att deras kompetens höjs vad gäller att presentera sin budget och affärsidé. Eller som dåvarande verksamhetsansvarig uttrycker det:

”...den här kvalitativa biten då, att vi faktiskt har ökat kunskapen eller förmågan hos de här verksamheterna att kunna beskriva, förstå och kunna hantera sin egen ekonomi. Och då har de ju blivit så att säga ’bankable’, att bli bankredo och då fyller vi ju det här kunskapsgapet som finns mellan vad banken kräver och vad verksamheterna har. Så att det är ju en jätteviktig del.”

Den samlade erfarenheten hos intervjupersonerna visar på effekter svåra att mäta och beskriva i rapporteringen, då de förvisso är rimliga men att sambandet mellan insats-utfall är svårt att styrka. Inte desto mindre viktigt i sammanhanget – de ”mjuka värden” som uppstår när människor exempelvis får en meningsfull sysselsättning istället för långvarig arbetslöshet, sjukskrivning eller ofrivillig ensamhet. Det finns ett värde i människors stärkta egenmakt, likväl att företag/föreningar med Mikrofondens stöd inte behöver lägga ner sin verksamhet, vilket i många fall annars hade skett. I intervjuerna beskrivs flera goda exempel på företag inom flera olika branscher som lyckats samt berättelser om betydelsen för de människor som berörts.

”De gick ju från att vara bidragstagare till att få en inkomst och betala skatt och fick ett bättre mående i sig också, det blev mindre belastning på sjukvården till exempel.”

En problematik som lyfts i intervjuerna är att effekterna är alltför begränsade. BRG beskriver att det är svårt att se hur insatsen skapar ett värde för den sociala ekonomin i stort. Det är ett förhållandevis begränsat antal aktörer som tar del av krediterna, varav flera är återkommande. En stor del av BRG:s kapital nyttjas inte och de ser ett påtagligt behov av att nå ut till fler i målgruppen. De ser också att det behöver finnas rutiner för mer systematisk uppföljning av stödmottagande företag med fokus på sysselsättning och tillväxt. Det åligger även finansierarna att vara tydliga i

⁴⁴ Mikrofondens Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310 & Mikrofondens Väst, slutrapport 2022-2024, RUN 2021-00356

sina förväntningar vad gäller graden av samhällsnytta i de verksamheter som beviljas stöd, avseende till exempel bestående arbetstillfällen och ekonomiskt värdeskapande i ett längre perspektiv.

”Men jag kan tycka att man har inte varit så tydlig i att man har ställt de kraven och när du inte gör det, då kan du heller inte göra en effektvärdering på det. Så att...att mäta resultat, absolut för de enskilda ja, de vittnar ju om att det är avgörande för deras överlevnad eller för deras utveckling, men vi kan ju inte se någon tillväxt i sysselsättning, vi ser ju inte att man har räddat arbetstillfällen, vi ser inte att man har fått ut fler som varit långt...några kan vi ju se, att man får ut de som står långt ifrån arbetsmarknaden, men det är inte i någon volym så att du kan prata om effekter. Du kommer aldrig komma till en effektmätning i den här verksamheten, den är alldeles för liten.”

6.3. Geografisk spridning via delregionala noder

I projektbeslutet avseende 2025 framgår att nya arbetssätt ska prövas för att öka den geografiska spridningen. Utvalda styrelsemedlemmar kommer under året att ta en mer operativ roll i särskilda kommunikationsinsatser, för att därigenom nyttja den kompetens och lokala förankring som finns i organisationen.⁴⁵ I ansökan konstateras att kännedomen om Mikrofondens är låg och att det under 2025-2027 behövs insatser för att marknadsföra fonden i hela Västra Götaland.⁴⁶ Även i tidigare projektrapporter betonas att arbetet inom Mikrofondens Väst sker i hela Västra Götaland, via samarbete med de fyra Coompanion-kontoren.⁴⁷

”Vi har ett annat inflöde på människor och grupper i storstad, Göteborg, mot vad man har på landsbygd. Men sen tror jag ju ändå att målgruppen för Mikrofondens...Det finns många mindre föreningar och så vidare på landsbygden som skulle vara betjänta av mer information och mer stöd.”

Representanter från Coompanion förklarar närmare i intervjuerna att de lägger en del av sin arbetstid för att informera om Mikrofondens, mot en ersättning via årligt avsatta medel. Från och med 2025 har dessa medel utökats och planeras att användas till fler aktiviteter. Material och information om Mikrofondens sprids dock via rådgivningar och seminarier,

⁴⁵ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310

⁴⁶ Mikrofondens Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310

⁴⁷ Mikrofondens Väst, lägesrapport 221001-221231, RUN 2021-00356

som en del av det ordinarie arbetet och har så skett under flera år. Ambitionen inför 2025 är att de ska föra ut budskapet om Mikrofonden på ett bredare och tydligare sätt. Flera av respondenterna från Coompanion menar att de skulle kunna nå fler, men att tid och resurser är begränsade faktorer. På vissa nätverksträffar blir det tydligt att arbetet till stor del sker i stuprör och att VGR i de sammanhangen med fördel skulle kunna ta en samordnande roll och informera om de regionövergripande satsningar som pågår. Arbetet med att nå ut bredare skulle också kunna ske mer strategiskt, bland annat genom att skapa en konstruktiv dialog med bankerna, som ofta är den första aktören företagen vänder sig till. Utöver Coompanion nämns den sociala ekonomins delregionala plattformar som en viktig pusselbit och så även styrelsens sammansättning. Att ledamöterna har olika geografisk hemvist med tillhörande nätverk beskrivs som ett sätt att skapa och bibehålla den viktiga lokala förankringen. Arbetet skulle kunna gynnas av ett starkare samarbete mellan Mikrofonden och Coompanion och även Coompanion-kontoren sinsemellan. I intervjuerna efterfrågas en tydligare ansvarsfördelning och ett mer effektivt nyttjande av gemensamma resurser.

”Om man pratat om något slags konsortium med självständiga bitar, men där man kanske har gemensamma möten, gemensamma strategier, lite mer systematiskt, strategiskt arbete.”

Från nationellt håll lyfts ett annat perspektiv vad gäller marknadsföring och geografisk spridning. Enligt Mikrofonden Sverige är det önskvärt att Väst får resurser till att arbeta mer med fund raising i övriga delar av regionen, utanför Göteborg. Om kommunikationsinsatserna faller väl ut leder det till ett ökat inflöde av kreditansökningar, som det måste finnas kapital och personella resurser för att hantera.

”Kredithandläggning är ju otroligt mycket mer tidsödande än kommunikationsinsatser...om man ska nämna en förändring kopplat till de här stärkta regelverken, är ju att vi tydliggjort att mycket mer tid måste läggas på kredithandläggning...Det är ju också därför bankerna inte vill jobba direkt med den här målgruppen, för att föreningar kräver mycket mer handläggning än aktiebolag till exempel.”

6.4 Ett långsiktigt arbete med ytterligare extern finansiering

Under 2025 läggs, enligt projekthandlingarna, en grund för att en större del av Mikrofonden Västs ekonomi ska kunna finansieras av andra än VGR. En

majoritet av organisationens intäkter har sedan starten kommit ifrån offentliga aktörer, något som beskrivs som ohållbart i längden. Målsättningen är att öka andelen extern privat finansiering genom nya samarbeten på nya platser. Kommuner, kommunalförbund och sparbanker nämns som exempel på viktiga aktörer, som ett led i att sprida finansieringsmodellen från Göteborgs stad till andra delar av Västra Götaland. Även i tidigare projekthandlingar nämns att arbete fortgår för att hitta nya finansieringslösningar. I 2025 års projektbeslut framgår att arbetet med att attrahera nya finansiärer är ett långsiktigt arbete som kommer att pågå under flera år.⁴⁸ Sammantaget är det den bild som även ges i intervjuerna. Diskussioner förs internt, men än så länge ges inga konkreta exempel på nya kontakter som inletts med potentiella finansiärer, bortsett från en ansökan till Erasmus plus om ett tvåårigt internationellt projekt.

”Kommunalförbunden är en väg att gå för att dels få mer finansiering, dels en ökad regional förankring.”

”Vi bearbetar ju fler banker och ibland kan det ju vara så att man får hålla på och tjata i flera år innan det lossnar...Det tar som sagt lite tid att bygga upp de där relationerna.”

”Det har pågått nu så länge jag har varit med tror jag. Den här diskussionen har varit uppe på många styrelsemöten. Och vem skulle kunna tänka sig att gå in och finansiera det här då? Alla håller hårt om sina plånböcker.”

I ett framtidsperspektiv är respondenterna överens om att det kommer att finnas ett ökande behov av Mikrofondens tjänster. Fortsatt offentlig finansiering kommer emellertid att behövas för att kunna fortsätta bedriva verksamheten.⁴⁹

6.5 Mikrofonden som ett viktigt komplement i det företagsstödande systemet

Resonemanget om Mikrofondens roll och betydelse hänger nära ihop med de utmaningar som beskrevs i avsnitt 3.2. Gemensamt för de verksamheter som söker sig till Mikrofonden är att de inte varit möjligt för dem att starta igång eller expandera sin verksamhet utan krediter, alternativt att de i så fall utvecklats i betydligt långsammare takt. Det finns en tydlig

⁴⁸ Miljö- och regionutvecklingsnämnden, projektbeslut 2025, MRU 2024-00310 & Mikrofonden Väst, projektansökan 2025, MRU 2024-00310

⁴⁹ Mikrofonden Väst, slutrapport 2022-2024, RUN 2021-00356

samstämmighet bland ledamöter och samarbetspartners att Mikrofondens verksamhet är unik i sitt slag och på så sätt ett nödvändigt komplement i det företagsstödande systemet. Företag och organisationer inom den sociala ekonomin har i många fall inget alternativ vad gäller att erhålla riskvilligt kapital. Övriga, mer konventionella investerare kräver en högre säkerhet än vad dessa företag kan ge. När Mikrofonden går in med kreditgarantier skapar detta en trygghet hos finansiären. I många fall, som tidigare nämnts, är Mikrofonden beredda att bevilja en kredit, men i slutändan löser företagen finansieringen på annat håll. Det finns en uppfattning om att Mikrofonden med sitt varumärke bidrar till att öka investeringsviljan hos långgivare. Tillförordnad verksamhetsansvarig betonar att arbetet med att synas som ett starkt varumärke är ständigt pågående på grund av den kontinuerliga personalomsättningen hos relevanta aktörer.

”Den typen av företagsstöd som finns...de kommer inte sociala ekonomins aktörer, ekonomiska föreningar, stiftelser, civilsamhälle, det kommer inte dem till godo.”

”Väldigt många pratar ju om att de vill investera i samhällsnytta, men de vill fortfarande ha maximal avkastning.”

Eller som Mikrofonden Sverige uttrycker det:

”Vi är ju, de facto, i princip fortfarande den enda aktören som erbjuder finansieringslösningar för den sociala ekonomins företag och organisationer.”

Mikrofonden Sverige har sedan några år tillbaka fört statistik över i hur hög grad Mikrofondens kapital möjliggör ytterligare finansiering. Exempelvis genom att garantin skapat förutsättning för ett större banklån eller att en förening getts kapacitet att beviljas projektmedel. Uppföljningen har visat att Mikrofondens garantier i snitt utgjort en fjärdedel av den totala investeringen.

7. Analys och reflektioner

I avsnittet sammanfattas och tolkas utvärderingens resultat med återkoppling till de frågeställningar som sattes upp inledningsvis.

7.1 Ett stort mervärde i liten? omfattning

Betydelsen av Mikrofondens verksamhet är av stor betydelse för att ge företag/organisationer inom den sociala ekonomin ökade möjligheter att bli affärsmässiga och utvecklas i en innovativ riktning – en bild som bekräftas i intervjuer och BRG:s enkätutskick från 2024. Det som Mikrofonden erbjuder saknar motsvarighet och kompletterar därför andra insatser i det företagsstödande systemet. Detta är i sig ett viktigt argument för fortsatt stöd från VGR. Dock lyfter BRG en viktig aspekt i intervjun: Verksamhetens kapacitet och omfattning, där BRG:s bild är att finansieringen inte nyttjas i mesta möjliga grad. Emellertid måste det också finnas förutsättningar för detta i verksamheten. Mikrofondens organisation har påverkats märkbart av de senaste årens personalomsättning. Dock påpekas redan i 2018 års utvärdering att det fanns en sårbarhet i och med att mycket av genomförandet var alltför beroende av den dåvarande verksamhetsledaren. Det verkar finnas ett behov av bättre balans mellan tillgängligt kapital och resurser avsatta för själva genomförandet. I ett framtidsperspektiv ser BRG ingen anledning att i kommunfullmäktige begära förlängning av beviljade medel om det inte finns tillräcklig finansiering för driften. Med andra ord är VGR:s stöd en förutsättning för att medel från övriga finansiärer ska kunna upparbetas. Ett viktigt tillägg är att då Göteborgs stad inledningsvis beviljade medel till kreditgarantier inom Göteborg, erhöll Mikrofonden Väst även ett driftstöd kopplat till genomförandet av dessa satsningar. Efter den initiala fasen har beslut om att förlänga löptiden för kreditgarantierna fattats, men inga ytterligare resurser har skjutits till för genomförandet.

7.2 Oklart om anpassning till nytt regelverk

Frågan om organisatorisk kapacitet är likaså återkommande i diskussionen om betydelsen av Finansinspektionens skärpta riktlinjer. Vid intervjutillfället var det fortfarande oklart vilken väg Mikrofonden Väst ska gå i fråga om registrering som finansiellt institut och även vilka anpassningar som behöver ske inom organisationen. I skrivande stund är det dock fastslaget att Mikrofonden Väst under det närmsta året går under den nationella organisationens registrering. Eftersom det nya samarbetsavtalet endast löper under ett års tid kommer fortsatta diskussioner att behövas för att utröna vilket alternativ som på sikt ska väljas och vad det kommer att innebära för verksamheten. En egen

registrering kommer troligtvis att kräva utökade resurser för driftfinansiering, medan en registrering via Mikrofondens Sverige kan komma att påverka möjligheterna att fatta självständiga beslut utifrån en närhetsprincip. Mikrofondens Västs styrelse är angelägen om att kunna göra självständiga ställningstaganden för sitt territorium, då varje mikrofond är en egen juridisk person med egen styrelse respektive medlemmar.

7.3 Realistiskt med regional relevans?

Ett angränsande resonemang är det om regional relevans, som är ett av bedömningskriterierna för projektbidrag: ”VGR prioriterar projekt som bygger på breda och gränsöverskridande samarbeten och som ger stor nytta för hela eller stora delar av Västra Götaland.” Att få till en ökad regional spridning för Mikrofondens verksamhet är ett uttalat mål för 2025 och har så även varit i tidigare beslut. Utfallet av beviljade krediter gör dock tydligt att tyngdpunkten ligger i Göteborg, där det naturligt nog jämförelsevis finns en högre efterfrågan. Samtidigt ger Coompanion-kontoren en bild av en allt svårare situation för sociala ekonomins företag även i övriga regionen. Satsningen under 2025 om att nå ut bredare genom ekonomiskt tillskott till Coompanion är likväl beroende av Mikrofondens kapacitet. Redan innan Finansinspektionens skärpta krav på regelefterlevnad förklaras att utfallet av beviljade krediter inte uppnått förväntad målnivå på grund av mer tidskrävande granskning och handläggning av ansökningar. Detta väcker funderingar om framtida verksamhet och huruvida målet om geografisk spridning är möjligt att nå. Om den mer ambitiösa marknadsföringen faller väl ut, finns då kapacitet att ta hand om de förfrågningar som kommer in? Samtidigt som det finns en ambition att nå ut bredare via delregionala nätverk, efterfrågas i intervjuerna ett mer samlat strategiskt arbete med tydligare styrning. Hur väl detta balanseras framgent kan bli avgörande för hur väl Mikrofonden lyckas i sitt länsövergripande arbete.

7.4 Måluppfyllelse ur flera perspektiv

Intervjuerna ger en klart berikande bild av resultat och effekter, ofta i form av kunskapshöjning och vad det i förlängningen innebär för individen och företaget. Vad gäller de kvantitativa resultaten hade Mikrofondens redovisning gynnats av en tydligare redogörelse för vad siffrorna baseras på. Antal investeringar är lika med antal beviljade krediter, men det är mer oklart vilka aktiviteter som avses med individer i entreprenörskapsfrämjande aktiviteter, vilka nya metoder som avses och vad de inneburit för genomförandet. Är det unika individer som anges för exempelvis rådgivning kontra deltagare i kompetensutvecklingsinsats? Eftersom mycket av Mikrofondens verksamhet utförs inom ramen för Coompanions

ordinarie arbete med rådgivning blir det svårt att renodla resultatet specifikt till Mikrofonden. Det finns troligtvis en viss risk att utfall av vissa indikatorer avseende rådgivning dubbelräknas och beskrivs som ett resultat i redovisningen av Coompanions verksamhetsbidrag från MRU. Om effekten blir att rådgivningen slussar företaget vidare och löser sin finansiering på annat håll, är det då en effekt av Mikrofondens erbjudande eller av rådgivningen i sig – det vill säga Coompanions kärnverksamhet?

Vidare konstaterar utvärderingen att det svårt går att bedöma graden av måluppfyllelse av de mål som sattes inför 2025, då mycket fortfarande är oklart. Målen om att nå ut bredare i Västra Götaland samt att attrahera ytterligare finansiärer har funnits med även tidigare, men det ges ingen tydlig bild av hur arbetet fallit ut eller hur det ska ske, mer att det konstateras vara ett långsiktigt arbete. Om dessa mer visionära inriktningsmål ska finnas med i kommande beslut om finansiering, skulle redovisningen med fördel kunna innehålla mer detaljerade resonemang och exempel på vad som åstadkommit, inklusive en bedömning av i vilken mån Mikrofondens genomförande kan sägas ha förflyttats i önskvärd riktning.

8. Rekommendationer

Följande avsnitt innehåller rekommendationer riktade till VGR:s handläggare inför beslut om verksamhetsbidrag. Utvärderingen visar att Mikrofondens har stor betydelse för de organisationer som stöts och är därtill unik i sitt slag. I ett framtidsperspektiv framgår tydligt att verksamheten är fortsatt beroende av offentlig finansiering. Mot bakgrund av detta rekommenderas fortsatt stöd, men formerna för detta bör diskuteras innan beslut om ett mer långsiktigt åtagande.

VGR behöver diskutera hur vi ställer oss till verksamhetens kapacitet och omfattning. Detta med anledning av att BRG ger signaler om att genomförandet är för begränsat för att ge egentliga effekter för sektorn social ekonomi. Därtill förväntas arbetsbördan öka ytterligare om Mikrofondens Väst går vidare med en egen registrering som finansiellt institut, vilket betyder behov av utökad finansiering till löpande drift och bemanning. Inför framtida beslut vore det fördelaktigt att få en helhetssyn vad gäller Mikrofondens ekonomi och inkludera en budget där det är tydligt hur VGR:s bidrag förhåller sig till verksamheten totalt sett.

För VGR är det angeläget att utreda hur vi ställer oss till scenariot att Mikrofondens Väst knyts organisatoriskt närmare Mikrofondens Sverige. En närmare redogörelse för vad detta kan komma att betyda för verksamheten behöver formuleras av Mikrofondens innan beslut om fortsatt finansiering kan tas. Inom VGR bör vi resonera kring hur vi ställer oss till båda alternativen och följderna av dessa – dels en ökad finansiering, dels att resurser kan komma att allokeras till den nationella organisationen. Även om avtalet med Mikrofondens Sverige nu är tecknat för det närmsta året, behöver diskussionerna fortsätta för att utröna vilket arbetssätt som på sikt skulle vara mest gynnsamt för verksamheten.

Se över indikatorerna och diskutera vilka som mer tydligt visar på resultat av Mikrofondens arbete. Resultatredovisningen är något svårtolkad och hade gynnats av mer utförliga förklaringar till utfallen, för att lättare kunna härleda utfallen till Mikrofondens arbete och för att undvika eventuell dubbelräkning kopplat till Coompanions rapporter om verksamhet.

Slutligen bör VGR resonera kring hur vi tänker kring bedömningskriteriet regional relevans för Mikrofondens verksamhet. Ska vi betona betydelsen av att verksamhet ska ske i hela länet eller istället se till vad som faktiskt är möjligt att hantera inom befintlig ram?

Referenser

Brännvall, R (2023) *Kapitalförsörjning som fungerar för fler – Hur kan fler typer av företagande finansieras för tillväxt?* Entreprenörskapsforum

Business Region Göteborg (2024) *Effekter av lånegarantier från Mikrofonden Väst*

Finansdepartementet (2024-10-02) PM - Straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering:

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2024/10/straffansvar-for-den-som-bedriver-finansiell-verksamhet-utan-tillstand-eller-registrering-m.m>

https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/funding/microfinance-and-social-enterprise-finance_sv

<https://socialinnovation.se/si/european-social-enterprise-monitor-esem/>

Mikrofonden.se

Mikrofonden Väst, *slutrapport 2022-2024*, RUN 2021-00356

Mikrofonden Väst, *projektansökan 2025*, MRU 2024-00310

Mikrofonden Väst, *lägesrapport 230801-231231*, RUN 2021-00356

Mikrofonden Väst, *lägesrapport 221001-221231*, RUN 2021-00356

Miljö- och regionutvecklingsnämnden (2024-11-01) *Medel till Mikrofonden Väst*, dnr MRU 2024-00310

Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030, Regeringens skrivelse 2020/21:33

Näringsdepartementet (2018) *Regeringens strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation*, artikelnummer: N2018.04

Regionutvecklingsnämnden, (2021-10-22) *Medel till projektet Mikrofonden Väst 2022-2024*, RUN 2021-00356

SERUS (2020) *Finansiering av sociala innovationer – kartläggning av konsekvenser*

sparbanksstiftelsenforsta.se

Sveriges Kommuner och Regioner (2020) *Ny väg till innovativa välfärdslösningar – en handbok om samverkan med sociala företag*, ISBN 978-91-7585-888-3

Tillväxtverket (2021b) *Sociala företag i Sverige – kartläggning och dialog om definition*, Rapport 0353, ISBN 978-91-88961-89-1

Tillväxtverket (2021a) *Slutrapport – Uppdrag att stödja utvecklingen av samhälls-entreprenörskap och socialt företagande*, Delrapport regeringsuppdrag N2018/00713/FF, Dnr Ä 2018-257:11

Tillväxtverket (2018) *Finansieringsvägar för sociala företag - Avrapporering av Tillväxtverkets deluppdrag*, Dnr Ä 2018-257

Västra Götalandsregionen (2018) *Mikrofonden Väst – Utvärdering genomförd av samhällsanalys*, dnr RUN 2018-00429

Intervjuer

Berit Lindenger, Sparbanksstiftelsen Första, 250225

Maria Henriksson, verksamhetsledare Coompanion Skaraborg, 250226

Ann Ugglå, verksamhetsledare Coompanion Fyrbodal, 250227

Joachim Keim, t.f. verksamhetsledare Mikrofonden Väst, 250303

Carin Ramneskär, styrelseledamot, Mikrofonden Väst, 250306

Jan-Ola Norlin, styrelseledamot Mikrofonden Väst, 250306

Mats Mellblom, styrelseledamot Mikrofonden Väst, 250307

Heléne Lindau, styrelseledamot Mikrofonden Väst, 250310

Annelie Wignell, avdelningschef Verksamhetsstöd, Business Region Göteborg, 250310

Carina Krii & Kerstin Hallenrud, verksamhetsledare Coompanion Sjuhäråd, 250310

Naana Rench, styrelseledamot Mikrofonden Väst/VD Coompanion Göteborg, 250311

Birgitta Pålsson, styrelseledamot Mikrofonden Väst, 250314

Ylva Lundkvist Fridh, VD Mikrofonden Sverige, 250324

Björn Andersson, styrelseledamot Mikrofonden Väst, 250326

Bilaga 1: SNI-koder i stödmottagande företag/organisationer

00009 Huvudnäring okänd
14190 Tillverkning av andra beklädnadsvaror och tillbehör
14390 Tillverkning av andra trikåvaror
41200 Byggande av bostadshus och andra byggnader
46310 Partihandel med frukt och grönsaker
46420 Partihandel med kläder och skodon
47711 Specialiserad butikshandel med herr-, dam- och barnkläder, blandat
47810 Torg- och marknadshandel med livsmedel, drycker och tobak
47911 Postorderhandel och detaljhandel på Internet med brett sortiment
47912 Postorderhandel och detaljhandel på Internet med beklädnadsvaror
53202 Bud- och kurirverksamhet
56100 Restaurangverksamhet
68201 Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade bostäder
68209 Övrig förvaltning av egna eller arrenderade fastigheter
68320 Fastighetsförvaltning på uppdrag
70220 Konsultverksamhet avseende företags organisation
72200 Samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning och utveckling
74900 Övrig verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
85599 Diverse övrig utbildning
85600 Stödverksamhet för utbildningsväsendet
86905 Fysioterapeutisk verksamhet o.d.
88993 Övriga öppna sociala insatser för vuxna
88994 Humanitära insatser
90010 Artistisk verksamhet
91030 Vård av historiska minnesmärken och byggnader och liknande sevärdheter
94990 Verksamhet i andra intresseorganisationer
95290 Reparation av andra hushållsartiklar och personliga artiklar
96090 Övriga konsumenttjänster